

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Recenzja: Maria Marczevska-Rytko, Dorota Maj, Civic/ Participatory Budget in the Visegrad Group Countries in the Context of Good Practices, ISBN 978-83-227-9438-8, Maria Curie-Skłodowska University Press, Lublin 2021, ss. 243

Author: Jakub Gnela

Citation style: Gnela Jakub. (2022). Recenzja: Maria Marczevska-Rytko, Dorota Maj, Civic/ Participatory Budget in the Visegrad Group Countries in the Context of Good Practices, ISBN 978-83-227-9438-8, Maria Curie-Skłodowska University Press, Lublin 2021, ss. 243. "Przegląd Prawa Konstytucyjnego" Nr 1 (2022), s. 317-320, doi 10.15804/ppk.2022.01.24

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Jakub Gnela¹

Recenzja: Maria Marczewska-Rytko, Dorota Maj, *Civic/ Participatory Budget in the Visegrad Group Countries in the Context of Good Practices*, ISBN 978-83-227-9438-8, Maria Curie-Skłodowska University Press, Lublin 2021, ss. 243

Instytucja budżetu obywatelskiego/partycypacyjnego (BO/BP)² cieszy się w Polsce niemalejącym zainteresowaniem zarówno wśród teoretyków-badaczy, jak i praktyków. Intensyfikacja tego procesu uwidoczniła się zwłaszcza po zmianach krajowych przepisów z 2018 r., które jasno zdefiniowały i częściowo sformalizowały funkcjonowanie tej instytucji w Polsce³. Liczba pu-

¹ ORCID ID: 0000-0002-9567-538X; magister, Szkoła Doktorska, Uniwersytet Śląski w Katowicach. E-mail: jakub.gnela@us.edu.pl.

² W Polsce charakterystyczny jest dualizm nazewnictwa tej formy partycypacji. „Budżet obywatelski” (*Civic budget*) jest formalną definicją zawartą obecnie w trzech ustawach samorządowych – „Szczególną formą konsultacji społecznych jest budżet obywatelski” (art. 5a. 3. UOSG). Bardziej właściwą i precyzyjną wydaje się być jednak nazwa „budżet partycypacyjny” (*Participatory budget*), ponieważ stanowi swego rodzaju łącznik w nazewnictwie tej formy partycypacji w odniesieniu do innych państw – *Participatory budgeting* (ang.), *Partizipative Haushalte* (niem.), *Budget participatif* (fran.), jak również nie wyklucza i nie dzieli ona uczestników ze względu na konieczności posiadania obywatelstwa, by uczestniczyć w procesie (W. Kęłowski, *Budżet partycypacyjny – krótka instrukcja obsługi*, Warszawa 2013, s. 8.). W recenzowanej publikacji autorki posługują się najczęściej nazwą „*Civic/participatory budgets*” i takie też nazewnictwo zostanie utrzymane w niniejszej recenzji – „budżet obywatelski/partycypacyjny”, „BO/BP”.

³ Ustawa z 11 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych (Dz.U. poz. 130).

blikacji traktująca o jej cechach czy znaczeniu dla samorządu terytorialnego, jak również monograficzne ujęcia jej specyfiki w danej miejscowości w ostatnich latach stanowiła przedmiot licznych analiz politologicznych i prawnych w publikacjach książkowych i artykułach.

Autorki recenzowanej publikacji wykraczają jednak ponad grunt krajowy i na kanwie doświadczeń kilku państw charakteryzują i przybliżają funkcjonowanie budżetów obywatelskich/partycypacyjnych na obszarze grupy Wyszehradzkiej (V4). Książka powstała jako zwieńczenie projektu *Civic Budgets in V4 Countries* finansowanego z funduszu Wyszehradzkiego i stanowi swego rodzaju kontynuację/rozwińnięcie zagadnienia partycypacji społecznej w państwach V4 zapoczątkowane we wcześniejszej publikacji z 2018 r. – *Civic Participation in the Visegrad Group Countries after 1989*⁴.

Państwa grupy Wyszehradzkiej łączą wspólne doświadczenia związane z odrodzeniem samorządu terytorialnego po 1989 r. Zmiany ustrojowe, jakie w nich zaszły, dały podstawy do kształtowania się kolejnych demokratycznych instytucji oraz demokracji na poziomie lokalnym⁵. Rozwój instytucji budżetów obywatelskich w tych państwa jawi się więc jako kolejny etap rozwoju demokracji partycypacyjnej na tym terenie.

Zestawienie czterech państw zaliczanych do tzw. nowych demokracji jest interesującym porównaniem tego, w jakim kierunku rozwinęła się i na jakim etapie znajduje się obecnie partycypacja społeczna, na przykładzie tak charakterystycznej instytucji, jaką jest budżet obywatelski/partycypacyjny. Polskę, Czechy, Słowację i Węgry charakteryzuje bowiem podobna historia lat 90. i droga ku demokratyzacji we wszystkich sferach funkcjonowania państwa. Należy do tego zaliczyć również proces kształtowania się i rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Czynniki, takie jak tradycje polityczne, przemiany społeczne, ale i różnice kulturowe⁶ miały przy tym niewątpliwie istotny wpływ na formę i kształt budżetu obywatelskiego/partycypacyjnego, jaki został tam zaimplementowany.

Książka składa się z pięciu rozdziałów (części), a także opatrzona jest w końcowym fragmencie znaczącą liczbą fotografii z realizacji projektu. Wydana

⁴ M. Marczevska-Rytko, K. Aksiuto, D. Maj, M. Pomarański, *Civic Participation in the Visegrad Group Countries after 1989*, UMCS Press, 2018.

⁵ A. Czyż, *Samorząd terytorialny w państwach Grupy Wyszehradzkiej*, Dąbrowa Górnicza 2010, s. 7.

⁶ R. Górski, *Bez państwa – demokracja uczestnicząca w działaniu*, Kraków 2007, s. 45.

została w języku angielskim z zachowaniem oryginalnych wersji językowych aktów prawnych dotyczących BO/BP w poszczególnych państwach V4.

Rozdział pierwszy stanowi wprowadzenie do tematyki BO/BP i obrazuje ideę tej instytucji w odniesieniu do kwestii zarządzania (współzarządzania), konsultacji społecznych oraz samej partycypacji. Prezentowane są ponadto różne podejścia w definiowaniu budżetów obywatelskich/partycypacyjnych, a także jego geneza w brazylijskim Porto Alegre i kolejne fazy rozwoju na świecie. Przybliżone zostały ponadto formy, jakie przybierać mogą BO/BP w perspektywie partycypacji obywatelskiej, a także zarysowane zostały szanse i zagrożenie jakie niesie za sobą jego implementacja.

W rozdziale drugim zaprezentowane zostały rozwiązania prawne dotyczące bezpośrednio lub pośrednio funkcjonowania (lub możliwości funkcjonowania) budżetów obywatelskich/partycypacyjnych we wszystkich czterech państwach. Opisane zostały przede wszystkim rozwiązania konstytucyjne, ale również inne akty prawne w zależności od specyfiki każdego z państw. Analiza obejmuje przede wszystkim zagadnienie konsultacji społecznych, będące najczęstszą podstawą do wprowadzenia tej formy partycypacji, ale również inne istotne fragmenty.

W kolejnym, trzecim rozdziale opisane zostały uwarunkowania, powstanie i rozwój instytucji budżetów obywatelskich/partycypacyjnych na obszarze poszczególnych państw grupy Wyszehradzkiej. Informacje o ich specyfice zostały ponadto poszerzone opisem szczegółowym oraz prezentacją danych w postaci tabel i wykresów prezentujących statystyki z poszczególnych miast objętych badaniami.

Rozdział czwarty zawiera zestawienie kluczowych aktów prawnych poszczególnych państw, z zachowaniem oryginalnych wersji językowych, oraz z wyraźnym wskazaniem fragmentów mających wpływ na funkcjonowanie BO/BP. Ostatni piąty rozdział stanowi podsumowanie projektu *Civic Budgets in V4 Countries* – na bazie którego powstała recenzowana książka. Końcowy fragment książki zawiera kolorowe fotografie z wydarzeń towarzyszących realizacji projektu.

Podsumowując, najnowsza książka Marii Marczewskiej-Rytko i Doroty Maj stanowi niezwykle interesujące zestawienie i porównanie tego, jak instytucja budżetów obywatelskich/partycypacyjnych rozwinęła się i funkcjonuje na obszarze czterech – bliskich sobie historycznie – państw. Ponadto tak komplet-

ne zestawienie zarówno aktów prawnych, jak i praktyki obejmującej zarówno powstanie, jak i funkcjonowanie budżetów obywatelskich/partycypacyjnych nie było dotąd tak szeroko podejmowane w literaturze przedmiotu. W tym kontekście najciekawszy wydaje się rozdział (część) trzeci, w którym zaprezentowane zostały szczegółowe rozwiązania w poszczególnych państwach.

Znaczącym atutem recenzowanej książki jest jej przekrojowy i raportowy charakter. Wprowadzenie do BO/BP od strony teoretycznej, jak również omówienie prawnych podstaw ich funkcjonowania w połączeniu z praktycznymi rozwiązaniami w poszczególnych państwach grupy Wyszehradzkiej umożliwia porównanie różnorodnych aspektów i form tej instytucji. Przydatne w tym kontekście są zwłaszcza dane statystyczne oraz szczegółowa analiza aktów prawnych.

Uwidacznia się przy tym tytułowy „kontekst dobrych praktyk” (*Context of Good Practices*), w odniesieniu do budżetów obywatelskich/partycypacyjnych. Dlatego też książka ta posłużyć może jako swego rodzaju kompendium, poradnik czy bogate źródło inspiracji przy implementacji lub ulepszaniu dotychczasowych lokalnych/krajowych rozwiązań. Praktyczny materiał w postaci danych, zawarty w publikacji z pewnością zainteresują studentów i badaczy zajmujących się tematyką budżetów obywatelskich/partycypacyjnych.